

SAŠA SIROVEC*

Mnogostrana suradnja u institucijskome terminološkom radu

Skice za razmišljanje¹

Nedavno smo proslavili desetgodišnjicu članstva Republike Hrvatske u Europskoj uniji. Sudimo li prema podacima Svjetske banke, gospodarski je oporavak u zemlji počeo 2015., dijelom potaknut ulaskom na jedinstveno tržište i investiranjem sredstava iz europskih fondova. Od siječnja 2023. hrvatska osobna iskaznica otvara sva vrata šengenskoga područja, a euro, zajednički skupini od dvadeset država, zamijenio je nacionalnu valutu. Pravila o životu i radu u našoj državi u mnogim aspektima danas proizlaze iz odluka koje se u modalitetima većinskoga odlučivanja donose u Europskoj uniji. U području koje nas ovdje profesionalno zanima, a to je jezik, ulazak hrvatskoga u veliku europsku obitelj prouzročio je njegovu statusnu promjenu. U skladu s primarnim zakonodavstvom Europske unije, kojim se jamči višejezičnost, hrvatski jezik postao je službeni i radni jezik EU-a, u ravnopravnome položaju s 23 službena jezika naših europskih susjeda. Podsjetimo da je temeljnim aktima EU-a propisano da je europsko zakonodavstvo jednako vjerodostojno na svakome od jezika država članica i da svi građani EU-a na svojem jeziku komuniciraju sa svim institucijama EU-a. Stoga je u hrvatski jezik ušla europska pravna stečevina (tzv. *acquis*), a svakodnevno ulaze, zahvaljujući prevoditeljskomu radu, i europski propisi. Hrvatskim se članstvom prevoditeljski rad preselio u briselske i luksemburške urede, u kojima otada sazrijevaju hrvatske jezične službe Vijeća, Europske komisije, Europskoga parlamenta, Europskoga suda, Europskoga revizorskog suda, Gospodarskoga i socijalnoga odbora, Odbora regija, Europske središnje banke i Europskoga centra za prevođenje (više o početnome razdoblju u Cimeša, Saša; Miloš, Irena. 2019. Hrvatski jezik u Europskoj uniji – pet godina od ulaska. *Hrvatski jezik* 6/1.). Hrvatski prevoditelji postali su dio velike prevoditeljske obitelji od približno 4000 pismenih i 1000 konferencijskih prevoditelja koji rade za institucije EU-a. U Europskoj komisiji, koja je na izvoru zakonodavnih

.....
 U Europskoj komisiji, koja je na izvoru zakonodavnih prijedloga u EU-u, prije deset godina osnovana je Hrvatska jezična služba u krilu Glavne uprave za pismeno prevođenje (*La Direction générale de la traduction, la DGT*). Služba godišnje proizvodi desetke tisuća kartica teksta (101 918 kartica u 2022.).
 .....

* Saša Sirovec načelnica je odjela u Službi za hrvatski jezik, Glavna uprava za pismeno prevođenje, Europska komisija, u Luxembourggu.

¹ Mišljenja izražena u ovome članku odgovornost su autora i ne predstavljaju nužno službenu politiku Europske komisije.

prijedloga u EU-u, prije deset godina osnovana je Hrvatska jezična služba u krilu Glavne uprave za pismeno prevodenje (*La Direction générale de la traduction, la DGT*). Služba godišnje proizvodi desetke tisuća kartica teksta (101 918 kartica u 2022.). Riječ je o zakonodavnim aktima EU-a, priručnicima za njihovu provedbu i dokumentima za širu javnost, pri čemu prevladavaju stručni tekstovi iz svih Komisijinih portfelja (od jedinstvenoga tržišta do obnovljivih izvora energije, od zdravstva do sigurnosti u zračnome prometu). Važniji su portfelji za koje se svakodnevno prevodi: AGRI, BUDG, CLIMA, CNECT, COMM, COMP, DEFIS, DIGIT, EAC, ECFIN, ECHO, EEAS, EMPL, ENER, ENV, EPSO, ESTAT, FISMA, GROW, HADEA, HERA, HOME, HR, INTPA, JRC, JUST, MARE, MOVE, NEAR, OLAF, REFORM, REGIO, RTD, SANTE, SG, SJ, TAXUD. Terminolozi zaposleni u Službi za hrvatski jezik svakodnevno pružaju terminološku „prvu pomoć” prevoditeljima te su na taj način prošle godine obradili 1500 novih naziva. Usto, dopunjavali su postojeće unose u IATE-u (*Interactive Terminology for Europe*) te u tu višejezičnu bazu tijekom godine unijeli dodatnih 1600 naziva iz terminoloških projekata.

Kad je riječ o autonomnim aktima Komisije, proces sastavljanja hrvatske inačice počinje i završava u peru prevoditelja i terminologa zaposlenih u DGT-ju. Na njima je teret odgovornosti za postizanje pravne sigurnosti i terminološke dosljednosti, a da se pritom jamči pravodobna isporuka prijevoda (99,5 % zadataka 2022. isporučeno je u zadanome roku). No slika je složenija kad se akti donose u redovitome zakonodavnom postupku, u kojemu sudjeluju mnogi akteri, među kojima su dvije europske institucije (Vijeće i Europski parlament), suzakonodavci u postupku glasanja i savjetovanja. Kako iz Komisije izvire zakonodavni prijedlozi, oni donose i nove pojmove, namećući hrvatskim prevoditeljima u Komisiji dodatnu obvezu brzoga stvaranja novih hrvatskih naziva u ravnopravnome položaju s nazivima svih drugih službenih jezika EU-a (primjere usklađenoga stvaranja naziva vidi u Cimeša, Saša; Miloš, Irena. 2022. Iz terminološke prakse Europske unije: rudarenje podataka, jagma za zemljištem i kokoši na kraju proizvodnje. *Hrvatski jezik* 9/4.). Višejezično zakonodavstvo EU-a rezultat je rada prevoditelja, ali i terminologa

.....
 Kako iz Komisije izvire zakonodavni prijedlozi, oni donose i nove pojmove, namećući hrvatskim prevoditeljima u Komisiji dodatnu obvezu brzoga stvaranja novih hrvatskih naziva u ravnopravnome položaju s nazivima svih drugih službenih jezika EU-a.
 .....

i pravnika lingvista jezičnih služba svih država članica te nacionalnih stručnjaka koji daju svoje mišljenje u procesu donošenja akata. Komisijine zakonodavne prijedloge preuzimaju na obradu Vijeće i EP u prvome, drugome, a eventualno i trećemu čitanju (vidi *Vodič kroz redovni zakonodavni postupak* (europa.eu), pristupljeno 27. listopada 2023.). U međuinstitucijskome i širem nacionalnom kontekstu komunikacija uključuje šest institucijskih služba i referencije na hrvatsku zakonodavnu praksu. Kako bi se razriješile terminološke dvojbe, stručni komentari traže se i od Instituta za hrvatski jezik.

Na putovima terminološke suradnje u sastavljanju prijedloga akata EU-a u hrvatskome kontekstu ulogu mosta imaju terminolozi. Ako ostavimo po strani pitanje povezivanja prevoditelja koji rade za DGT kao vanjski suradnici (DGT je 2022. eksternalizirao 37 % prevedenih kartica), hrvatski prevoditelj izravno surađuje s kolegama u istoj i drugim institucijama EU-a, naručiteljima prijevoda, pravicima lingvistima i pravnim redaktorima. Nacionalni stručnjaci različitih struka koji rade u akademskim ili institucijskim krugovima nezamjenjiv su izvor terminološke podrške i dostupni su prevoditeljima zahvaljujući posredovanju terminologa zaposlenih u hrvatskoj jezičnoj službi u DGT-ju. Danas ona na popisu ima više od stotinu imena vanjskih stručnjaka s kojima stalno ili povremeno surađuje. Kako znamo je li naš pristup primjer dobre prakse i može li se unaprijediti?

Hrvatska je služba u povoljnome položaju u DGT-ju jer kao najmlađa uči iz kontakata s iskusnijim kolegama. U sazrijevanju i u analizi procesa koji su se ustalili u proteklih deset godina nastojali smo prikupljati primjere dobre prakse iz srodnih služba u EK-u. Pritom je razumljivo da pozitivna iskustva nisu nužno ista ni jednako prihvatljiva u svim državama članicama. Ovisno o administrativnoj tradiciji, većoj ili manjoj sklonosti formaliziranju odnosa, strukturiranosti terminološkoga rada u državi članici, da spomenemo samo neke aspekte, srodne službe prednost daju različitim protagonistima i kanalima u terminološkoj suradnji. Primjerice, grčki kolege surađuju na stalno dostupnoj internetskoj platformi kojoj slobodno pristupaju lingvisti u Grčkoj i na Cipru te svim institucijama EU-a, a rad koordinira grčka jezična služba u DGT-ju. Nasuprot tomu, litavska jezična zajednica primjenjuje zakonske odredbe Zakona o terminološkoj bazi i odredbe vladinih odluka o suradnji s jezičnim službama EU-a. Koordinacija terminološkoga rada u rukama je Državnoga povjerenstva. Dok mađarski kolege smatraju vrlo uspješnim dogovor postignut s tijelima javne vlasti o terminološkoj provjeri nekih dokumenata prije njihova donošenja (kako bi se izbjeglo naknadno ispravljanje), njemački kolege redovito primaju zahtjeve za ispravicima iz Njemačke i Austrije i ta se praksa desetljećima nije bitno promijenila. Slovenski kolege navode kao pozitivno iskustvo postojanje jedinstvene kontaktne točke i osobe koja posuvremenjuje popis stručnjaka za terminološku suradnju pri Ministarstvu vanjskih poslova, dok češki i poljski kolege prednost daju hibridnomu sustavu s izravnim kontaktima s pojedinim državnim tijelima.

U kontekstu institucijskoga prevođenja, kakvo je danas u DGT-ju, samo visoko kvalificiran ljudski rad potpomognut najnaprednijom tehnologijom omogućava postizanje očekivanih rezultata u vrlo kratkome roku. Sa stajališta hrvatske službe zadužene za prevođenje Komisijinih dokumenata poželjno je intenziviranje komunikacije s nacionalnim stručnjacima svih struka radi pravodobnih konzultacija i odgovora na terminološke upite, čiju dinamiku ne možemo kontrolirati jer je nameću politički dosjei Komisije. Na osnovi već uspostavljenih kontakata htjeli bismo nastaviti razvijati suradnju u akademskim i institucijskim krugovima u Hrvatskoj i unaprijediti hrvatski model suradnje.